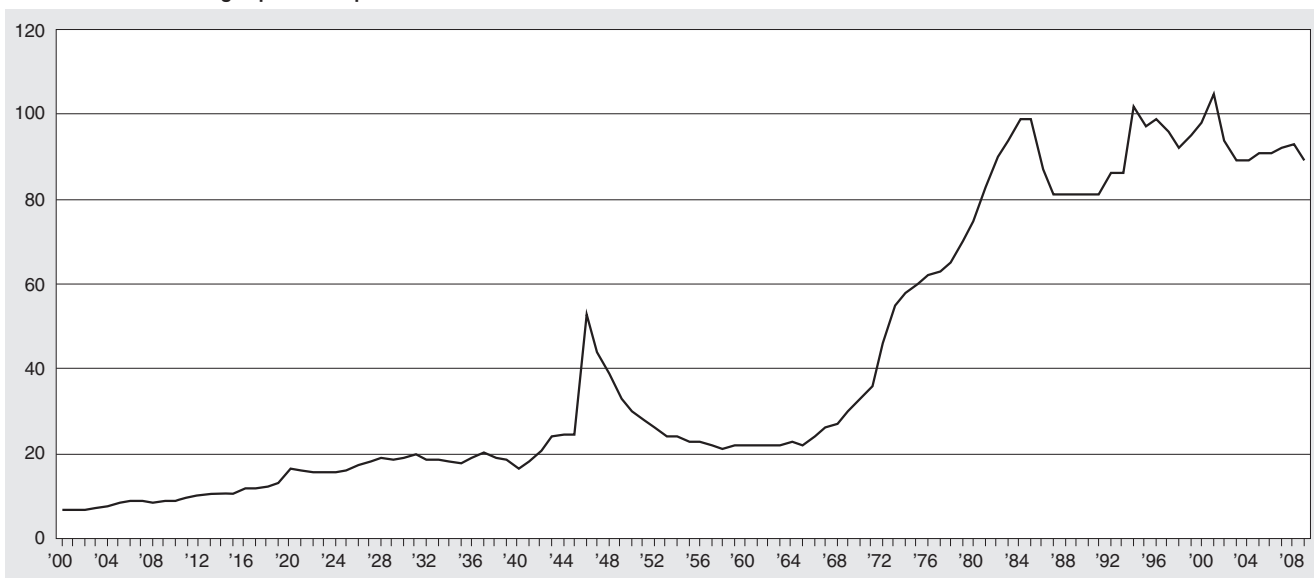

Echtscheidingen in eeuw vertienvoudigd

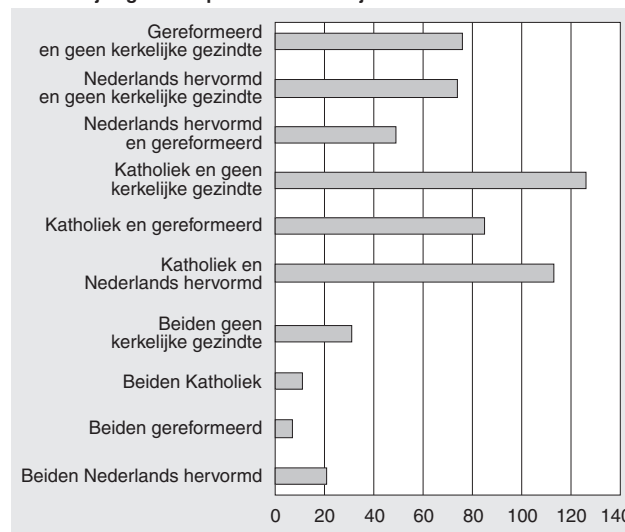
Dat men echtscheiding vroeger als haast onnatuurlijk beschouwde, blijkt onder meer uit een CBS-publicatie uit 1958: *'Het huwelijk, waarbinnen zich de duurzame levensgemeenschap van één man en één vrouw voltrekt, kan op verschillende wijzen tot een einde komen. De meest algemene en natuurlijke wijze van ontbinding is die door de dood van één der echtgenoten. Hiernaast staat de ontbinding door echtscheiding, waarbij met inachtneming van bepaalde in de wet vastgelegde voorwaarden met betrekking tot de gronden van echtscheiding en de te volgen procedure, de huwelijksband is verbroken door toedoen van één of van beide echtgenoten'* (CBS, 1958).

Echtscheidingen waren toen nog uitzonderlijk, maar in de decennia die volgden veranderde dit snel. Sinds het begin van de vorige eeuw nam het aantal scheidingen toe van circa 600 naar 34 duizend per jaar. Een groot aantal maatschappelijke veranderingen zijn op deze ontwikkeling van invloed geweest. In algemene zin betreft het de invloed van modernisering, waarbij onder meer industrialisatie, verstedelijking, secularisatie, individualisering en verandering in de positie van vrouwen een rol speelden (Hofstee, 1962). Een eeuw geleden gingen jaarlijks gemiddeld 9 per 10 duizend echtparen scheiden. Tegenwoordig ligt dit aandeel rond 90 per 10 duizend (grafiek 1). Tot het einde van de Tweede Wereldoorlog vond een betrekkelijk gelijkmatige stijging plaats van het echtscheidingscijfer, maar kort daarna, in 1946, was voor het eerst een opmerkelijke ontwikkeling te zien. In dat jaar vonden opvallend veel huwelijken, maar ook opvallend veel scheidingen plaats. Deze piek was van korte duur: in de volgende jaren daalde het echtscheidingscijfer weer en handhaafde het zich, tot eind jaren zestig, min of meer op het vooroorlogse niveau. In de jaren zeventig en eerste helft van de jaren tachtig vond vervolgens een demografische revolutie plaats: in deze korte periode verdrievoudigde het echtscheidingscijfer.

1. Aandeel echtscheidingen per 10 000 paren

2. Echtscheidingen in de periode 1951–1955 naar wederzijdse kerkelijke gezindte per 10 000 huwelijken ¹⁾

¹⁾ Berekend op bestaande huwelijken in 1947 van overeenkomstige samenstelling.

Naast het genoemde proces van modernisering droeg ook de ontluikende verzorgingsstaat een steentje bij aan deze ontwikkelingen. Zo zorgde de Algemene bijstandswet, ingevoerd in 1965, ervoor dat een gescheiden vrouw met kinderen een bestaansminimum werd gegarandeerd. De Wet herziening echtscheidingsrecht uit 1971 maakte het vervolgens eenvoudiger om te scheiden. Vóór de invoering van deze wet was echtscheiding juridisch alleen mogelijk als werd voldaan aan ten minste één van vier gronden: overspel, curatele op grond van verkwisting, een gevangenisstraf van vier jaar of meer en mishandeling.

Een van de moderniseringsfactoren die invloed hebben gehad op de echtscheidingscijfers is de tanende rol van het geloof in de wijze waarop mensen hun leven inrichten. Hoe groot die rol

moet zijn geweest, blijkt wel uit de echtscheidingsfrequentie naar kerkelijke gezindte van beide partners in de vroege jaren vijftig (*grafiek 2*). Daarbij zijn de echtscheidingen naar kerkelijke gezindte van de ex-echtgenoten in de periode 1951–1955 gerelateerd aan het aantal bestaande huwelijken van overeenkomstige samenstelling in 1947.

Niet alleen was, zoals verwacht, de kans op echtscheiding groter als beide partners onkerkelijk waren, maar vooral bevestigden de cijfers het gezegde *'twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen'*. Het aantal echtscheidingen nam dan ook een hoge vlucht toen men zich, vanaf eind jaren zestig, steeds vaker als buitenkerkelijk ging beschouwen en de

partner veel vaker buiten de eigen confessionele zuil werd gevonden.

Literatuur

CBS, 1958, Echtscheidingen in Nederland 1900–1957. Uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., Zeist.

Hofstee, E. W., 1962, De groei van de Nederlandse bevolking. In: Drift en koers: een halve eeuw sociale veranderingen in Nederland, blz. 13–84. Van Gorcum, Assen.